

Oponentský posudek disertační práce

Mgr. Blahoslav Rozbořil, Ph.D.

Mgr. Barbora Šedivá:

Multiplace – analýza řízení otevřené organizace a realizace mezinárodního festivalu síťové kultury

Práce je přehledně, logicky strukturovaná, její obsah odpovídá uvedenému záměru. Autorka pojímá analýzu festivalu Multiplace jako případovou studii nových organizačních forem ve sféře umění a kultury. Na realizaci tohoto festivalu se několik let kurátorsky a organizačně podílela; vychází tedy z přímé zkušenosti. Práci člení na dvě přibližně stejné části: první je teoretickou analýzou, druhá deskriptivním přiblížením podoby festivalu. Tři ročníky, v Brně realizované, dokumentuje prostřednictvím přiložených materiálů; příloha přibližuje i organizační a ideovou problematiku prostřednictvím rozhovorů a diskusí zaangażovaných teoretiků. Ústřední intencí práce je na základě provedených analýz navrhnout změny, jež zefektivní zabezpečení, organizaci a propagaci festivalu.

Oborově svoji disertaci Šedivá situuje následovně: kulturní manažment, sociologie, historie kulturních organizací a kurátorství současného umění. *Inter-disciplinární* pojednávání tématu je asi na místě. V sociologické dimenzi je nicméně text (první část práce) poměrně mělký. Šedivá (a jí citovaní autoři) staví na konceptu *sociálního kapitálu* a *sociální sítě*. Tyto pojmy jsou užívány teoreticky nereflexivně s náběhem k ideologickému plédování.

V bibliografii nacházím Kellerovu „Sociologie organizace a byrokracie“, úvod do oborové sociologie z dob, kdy se o sítích ještě moc nemluvalo (1996). Kapitola o alternativách k hierarchické organizaci (str. 153), mohla být využita k dalšímu (vedle SWOT analýzy) kritickému promyšlení *Open organizations*. A zejména, je škoda, že se do autorčina záběru nedostala aktuálnější (2009) Kellerova práce „Nejistota a důvěra“. Ta totiž velmi skepticky zkoumá explikační potenciál kategorií *sociální síť* a *sociální kapitál* a naznačuje, že se staly módním, povrchním výrazivem. Těm, kdo se zhlédli v konceptu sítí, Keller vyčítá, že ignorují historicky výchozí kategorii „klientelismu“, jež, pravda, nenačrtává tak svůdně nové světy. Za módou „sociálních sítí“ je, podle něj, stále znovu se vracející (technokratické) okouzlení technologií, slibující proměnit i sociální poměry (str.29). Ale moc a nerovnost se kvůli internetu ze společnosti nevytratí – koncept „sociální sítě“ nejlépe ilustruje (u Kellera) *mafie*.

Netvrdím, že autorka měla psát o organizaci *Multiplace* s obrazem kalabrijské *ndranghety* před očima (ne že by si nešlo analogie „provozu umění“ a mafie představit). Ale předložený text mám za nekriticky; cituje zapálené insidery, jejichž váhu a zodpovědnost nemůžeme dost dobře posoudit. Ztotožňuji se tu s námitkami Palo Fabuše v připojené diskusi.

Komunitární ethos je stále přitažlivý v našem post-romantickém cítění (*Gemeinschaft* versus *Gesellschaft*) – ale realie nás obklopující, jsou dávno jiné. To co nám hrozí, není odcizující svět rigidních institucí a byrokratické organizace, ale rozplizlé sociální sítě; největší hrozbou internetu není ztráta soukromí, ale žvanivost jako prosazující se norma doby, která už nezná smysl osamění a zdrženlivosti. Flexibilita se stala instrumentem „anarchistického kapitalismu“, proti němuž je třeba se dovolávat etiky, řádu a pravidel ale nikoli tvořivosti. Tvořivost se zmocňuje (často nenapadnutelným způsobem) institucionálních rámců, což by samo o sobě nemuselo vadit, kdyby tak nečinila s cílem maximalizace osobního prospěchu. Co může komunitární ethos ospravedlnit je jeho schopnost (asi nejlépe) vzdorovat (konzumní) ideologii individualismu (otázka je zda této ideologii mohou vzdorovat instituce umožňující zviditelnění začínajícím autorům - ostatně není *Multiplace* primárně studentský festival?)

Implicitní hodnotová polarita *hierarchie/sítě* (špatná/dobré) pak, domnívám se, není na místě. Ekonomické projevy globalizace - masivní přesuny kapitálu a nepřehledné struktury vlastnictví (jež nadnárodním korporacím dovlují úspěšně se vyhýbat zodpovědnosti) umožnily právě transformace organizační struktury z *pyramidální* do *síťové* (jsou opravdu tyto posuny v organizaci ekonomické sféry výsledkem jen *nástupu internetu*, tj. proměn informačních technologií – str.13?).

K základním aspektům tematizování „provozu umění“ v sociologické perspektivě patří míra *exkluze/inkluzie*. Ty jsou spojené s otázkou profitu, resp. *benefitu* na straně participantů. Kdyby Šedivá analyzovala rekrutaci aktérů, jejich motivace, rizika a zisky (a samozřejmě, nikoli finanční), měla by v ruce argumenty k (deklarované) inkluzivnosti festivalu.

Mohla by také kritičtěji diskutovat otázku (jíž, nicméně, naznačuje), otázku *úrovně prezentovaného umění*. Jde o to, zda zasluhuje festival pozitivní hodnocení pro svoji (asi vskutku inovativní) organizační strukturu či pro úroveň děl a autorů, jež nám prostředkuje:

Je-li *Multiplace* *otevřeným* festivalem, pak jeho *inkluzivita* odsouvá aspekt umělecké hodnoty stranou. Chce-li ale držet, zvedat laťku kvality, musí být *exkluzivní*: pak ale jeho otevřenost (deklarovaná hodnota) padá. Myslím, že je škoda, že se tomuto dilematu autorka víc nevěnuje (ví o něm –str. 35). Mohla by klidně koncept „umělecké hodnoty“ označit třeba za *opresivní nástroj trhu s uměním* a tvrdit, že mediální umění či síťová kultura nadřazují participaci či kooperaci a sebe-vyjádření nad uměleckost.

Možná to má ale na mysli, když (na str. 14) tvrdí, že „rozdíl mezi experty a amatéry se zužuje a vzniká tak kategorie profesionálních amatérů“? Teze je to hezká, ale není její hlavní funkcí zastírat vznik exkluzivní kategorií profesionálů (zvyšujících náskok nad amatéry)?

Některá tvrzení textu lze pokládat za neobratná, (jinde až apodiktická). Příkladně: „označení společnosti jako *informační* nahrazuje pojem *síťová*“ (13). Odhlížeje od pochyb o hloubce diagnostického vhledu označení, zůstává logická námitka: je-li síť ne-hierarchickým nástrojem distribuce informací, *nahrazování* není právě konzistentní představou.

Kapitola 2.1.1. „Sociálně faktory“ působí trochu dadaisticky –opravdu je pro festival relevantním *sociálním kontextem*, to, že se prezident jmenuje Gašparovič a že v parlamentě sedí 150 poslanců? Nebo že počet obyvatel je 5 379 455 ? A nejsou to faktory spíše *politické* (resp. demografické), než *sociální*? Obešel bych se též bez bodu E na str. 54.

Čtenář i ve věcném textu registruje autorčino zasvěcené a zaujaté zabývání se kulturní organizací, její důvěrné obcování s texty či autory (jakkoli především webovými prameny) zkoumajícími *mediální a síťové umění* (z pozic kurátorských a kunsthistorických!). Současně naráží na její nedostatečnou (protože netrénovanou) kompetenci analyzovat jevy, nasadit k jejich rozboru *oborově jasně identifikovanou teorii* (zejména sociální), čehož dokladem je (mírné rozpaky vyvolávající) seznam literatury. Práci bych tak (už s ohledem na její druhou polovinu) označil za spíše deskriptivní než analytickou. Připomínám ovšem, že se necítím být kompetentní k posuzování manažerských či ekonomických vrstev textu.

Práce má adekvátní formální náležitosti; je psána kultivovaným jazykem. Škoda, že jej hyzdí *anglicismy*, které nejsou nezbytné: místo *flyer* lze psát „letáky“, *fundraising* nahradit „získáváním prostředků“ atd. (oborová hantýrka by do disertace neměla prosakovat).

Organizaci festivalu pokládám ze zajímavou, záslužnou, bez ohledu na to, nakolik pokládám jeho ideová východiska za nepřesvědčivá. Bylo-li cílem praktické části „kurátorství a realizace tří ročníků brněnské sekce festivalu Multiplace“, pak z doloženého materiálu je zřejmé že této části disertace se Barbora Šedivá zhostila s úspěchem.

Vzhledem k uvedenému doporučuji disertační práci k obhajobě

V Brně dne 15. 9. 2009-09-18

Mgr. Blahoslav Rozbořil, Ph.D.